

Τι συμβαίνει στο Πανεπιστήμιο;

Αντίλογος σε εφτά μύθους

Του ΣΤΑΥΡΟΥ ΣΤΑΥΡΙΔΗ*

Ευτυχώς η κοινωνία, με όλες τις εντάσεις και τις αντιθέσεις που την αυλακώνουν, δεν σχηματίζει εικόνα για τον εαυτό της μόνο χαζεύοντας στο γυαλί της τηλεόρασης. Ευτυχώς, οι γνώμες δεν στοιχίζονται σε μια γνώμη κοινή που επιχειρούν να μας την παρουσιάσουν ως ομοιογενή, μετρήσιμη και άβουλη. Και αν οι κρατούντες μυθολογούν, είναι γιατί θέλουν να εμποδίσουν τον σχηματισμό γνώμης, γιατί θέλουν να υπάρχουν μόνο ρεύματα προτίμησης. Γιατί θέλουν σε εικόνες να συμπυκνώνεται μια εντύπωση που να γενικεύεται άκριτα, έτσι που να γεννά συν-μόρφωση.

Οι μυθολογίες της περιόδου επιχειρούν να δαιμονοποιήσουν τους αγωνιζόμενους πανεπιστημιακούς κατασκευάζοντας ακριβώς τέτοιες δόλιες εικόνες. Μπορεί, στ' αλήθεια, ένας αντίλογος να λειτουργήσει απομυθοποιητικά; Ίσως αν δοκιμάσει να προσφέρει, σ' όποιον και όποια στ' αλήθεια το θέλει, τα στοιχεία να σχηματίσει τη δική του γνώμη.

Μύθος πρώτος: οι πανεπιστημιακοί, βολεμένοι καθώς είναι, δεν θέλουν να αξιολογούνται. Μα, αν υπάρχει ένας κλάδος δημοσίων υπαλλήλων που αξιολογείται διαρκώς και μάλιστα από μηδενική βάση με αντιπάλους συνυποψήφιους για να εξελιχθεί, είναι ο πανεπιστημιακός. Εκείνο που λείπει είναι η αξιολόγηση εκείνου που καθοριστικά ρυθμίζει τις δυνατότητες των πανεπιστημίων, εκείνου που τους ορίζει τις χρηματοδοτήσεις, εκείνου που διαμορφώνει το επίπεδο των υποψήφιων φοιτητών, εκείνου που προωθεί ή όχι την έρευνα κ.λπ., που δεν είναι βέβαια άλλος από το ίδιο το κράτος.

Μύθος δεύτερος: οι πανεπιστημιακοί απεργούν χωρίς κόστος (τζάμπα μάγκες, κατά την τρέχουσα έκφραση). Μήπως ξεχνάμε ότι πάντα όλοι οι εργαζόμενοι αγωνίστηκαν να μην τους περικόπτονται οι αποδοχές τις μέρες των απεργιών τους γιατί με μέσο τις περικοπές ουσιαστικά εκβιάζονται να μην απεργήσουν; Και βέβαια, οι απεργοί δεν έχουν στα χέρια τους τα ίδια μέσα όπως έχουν οι εργοδότες τους, κρατικοί ή ιδιωτικοί. Αν οι πανεπιστημιακοί μπορούν να αποτρέπουν τις περικοπές, είναι γιατί το πανεπιστήμιο αυτοδιοικείται και τα όργανα διοίκησης αντιδρούν στην υλοποίηση των περικοπών υπό την πίεση των απεργών. Αλλωστε, πάντα οι αγωνιζόμενοι πανεπιστημιακοί φορτώνονται το κόστος της επιπλέον απασχόλησης για να αναπληρωθούν τα κενά που γεννά ο αγώνας. Αντίθετα, όσοι υπερασπίζονται τον ρόλο τους σε ένα πανεπιστήμιο-επιχείρηση σπάζοντας την απεργία, σίγουρα δεν έχουν, ούτε θέλουν να έχουν κανένα κόστος, μόνο κέρδη.

Μύθος τρίτος: οι πανεπιστημιακοί τρώνε από πολλές μεριές, είναι διαπλεκόμενοι και πολυθεσίτες. Βέβαια, υπάρχουν τέτοιοι πανεπιστημιακοί και σε αρκετές περιπτώσεις έχει έρθει στη δημοσιότητα η σκανδαλώδης πολιτεία τους. Μόνο που αυτοί οι διδάσκοντες γέννημα θρέμμα των σχέσεων οικονομικής και πολιτικής εξουσίας είναι. Με τι ηθικό ανάστημα η σημερινή πολιτική ηγεσία αναφέρεται σε φαινόμενα που πάντα οι κυβερνήσεις εξέθρεψαν και εκτρέφουν; Αντίθετα, οι αγωνιζόμενοι πανεπιστημιακοί αγωνίζονται σθεναρά και εναντίον των επίορκων. Και είναι η πανεπιστημιακή αυτοδιοίκηση και η συνδικαλιστική τους οργάνωση που τους δίνουν τα όπλα.

Μύθος τέταρτος: οι πανεπιστημιακοί φοβούνται τα ιδιωτικά πανεπιστήμια γιατί θα τους εκθέσουν στη γύμνια τους και θα αναταράξουν τη βόλεψή τους. Εκείνο που οι πανεπιστημιακοί αγωνίζονται να αποτρέψουν είναι η εμπορευματοποίηση της επιστημονικής γνώσης, της έρευνας και των πτυχίων. Δεν φοβούνται τον ανταγωνισμό αλλά, ίσα ίσα, τον ευτελισμό της πανεπιστημιακής παιδείας.

Μύθος πέμπτος: τα πανεπιστήμια είναι προβληματικές επιχειρήσεις που χρειάζονται εξυγίανση. Όχι, τα πανεπιστήμια δεν είναι επιχειρήσεις, είναι κέντρα ανάπτυξης της γνώσης και του διαλόγου και αυτά δεν μπορούν να μετρηθούν σε κέρδη, ούτε να βελτιστοποιηθούν με τον τρόπο που βελτιστοποιείται μια παραγωγική διαδικασία. Τα ποιοτικά κριτήρια που πρέπει να επιστρατεύονται στη διαρκή αυτοκριτική και κριτική της διδακτικής και ερευνητικής διαδικασίας δεν είναι κριτήρια αυθαίρετα. Είναι και τα ίδια αντικείμενο της επιστήμης, όσο και του διαλόγου που οφείλει να αναπτύσσεται στην πανεπιστημιακή κοινότητα. Τέτοιο λόγο δεν θα γεννήσουν ούτε οι μάντζερ - διοικητές, ούτε συμφωνίες ανταποδοτικές με το κράτος ή τις εταιρείες.

Μύθος έκτος: στα πανεπιστήμια βασιλεύει η αυθαιρεσία, κάποιος χρειάζεται να επέμβει για να μπει τάξη. Οι διδάσκοντες οφείλουν να στοιχισθούν σε πυραμιδοειδείς σχέσεις εξουσίας, αυτές που χαλάρωσε χωρίς όμως να καταργήσει ο Ενιαίος Φορέας Διδασκόντων, ενώ οι φοιτητές οφείλουν να στρωθούν στη δουλειά (από εδώ και τα εξαγγελλλόμενα μέτρα για τους αιώνιους φοιτητές, τα προαπαιτούμενα, την κατάργηση της δωρεάν παροχής συγγραμμάτων, αλλά και η αστυνόμευση του ασύλου). Το μοντέλο του πειθαρχημένου πανεπιστημίου είναι πίσω από όλα αυτά. Ενα μοντέλο που θέλει διδάσκοντες πειθήνιους και εξαρτημένους από τους ανωτέρους τους και φοιτητές χωρίς χρόνο και βούληση για την ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους και της ευθύνης τους ως πολιτών.

Μύθος έβδομος: όσα γίνονται σήμερα στο πανεπιστήμιο κάποιοι τα υποκινούν. Αλήθεια, ποιοι θα μπορούσαν να είναι αυτοί; Η λογική της υποκίνησης μας εμποδίζει να σκεφτούμε τις αιτίες ενός αγώνα. Αν οι φοιτητές ξεχειλίζουν τα αμφιθέατρα στις συνελεύσεις τους και οι καθηγητές στηρίζουν εδώ και καιρό τις προτάσεις για κλιμάκωση του αγώνα τους έχοντας έγκαιρα προειδοποιήσει για την κρισιμότητα της κατάστασης, είναι γιατί στα χείλη όλων φτάνει αβίαστα ένα «φτάνει πια, δεν πάει άλλο». Η ανώτατη παιδεία ως δημόσιο αγαθό και όχι ως εμπόρευμα, τα πτυχία ως αποτέλεσμα μόχθου και γνώσης κριτικής, τα δικαιώματα στη δουλειά και σε μια αξιοπρεπή ζωή ως κοινωνικές εγγυήσεις και όχι στο έλεος της αγοράς, να τι ενώνει διδάσκοντες και διδασκόμενους στην υπεράσπιση του δημόσιου πανεπιστημίου.

Τούτες τις μέρες γεννιέται κάτι πολύ σημαντικό. Ενας αγώνας για την αυτοπροστασία της κοινωνίας από την επέλαση ενός κυνικού ατομικισμού, που και την Παιδεία την μετράει σαν όπλο σε έναν ανηλεή πόλεμο όλων εναντίον όλων. Η επαναβεβαίωση της συλλογικής δράσης και της κριτικής σκέψης που γεννά ο διάλογος είναι ό,τι πιο ελπιδοφόρο μπορεί να γεννηθεί στο πανεπιστήμιο τούτες τις μέρες του αγώνα. Αν σήμερα μπορεί το πανεπιστήμιο να στεγάζει τόπους ελευθερίας και ανάπτυξης μιας κριτικής συνείδησης της κοινωνίας, το χρωστάμε σε πανεπιστημιακούς και φοιτητές που, αναλαμβάνοντας τις ευθύνες τους κόντρα στον αυταρχισμό και την εκποίηση του δημόσιου τομέα, διεκδικούν πάνω απ' όλα την αξιοπρέπειά τους. Σήμερα στα πανεπιστήμια παίζεται η ελπίδα για ένα άλλο μέλλον.

* Επίκουρος καθηγητής της Αρχιτεκτονικής Σχολής του Ε.Μ. Πολυτεχνείου